

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ได้จัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เพราะเป็นหลักสูตรที่มุ่งสร้างทางเลือกและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นุเคราะห์ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนในท้องถิ่น ให้สามารถเข้าใจชีวิต มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรมและสามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญาไทยกับศาสตร์สากลในลักษณะสหวิทยาการ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถเป็นผู้นำในท้องถิ่นในเรื่องการศึกษาวิจัย และแสวงหาแนวทางเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งลักษณะการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารของสาขาวิชาฯ เป็นเอกเทศ และกำหนดให้มีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรทุก ๆ ระยะ 5 ปี ที่ทำการเปิดสอน โดยกำหนดให้มีการปรับปรุงครั้งแรกในปี 2554

ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ได้มีแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐาน TQF : HEd (Thai Qualifications Framework for Higher Education) ที่คณะกรรมการอุดมศึกษากำหนด และในระยะเวลาที่ผ่านมามหาวิทยาลัยได้ออกข้อบังคับว่าด้วย การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2551 ซึ่งมีหลายประเด็นที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้ง 2 ประเด็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และคณะกรรมการบริหารหลักสูตร จึงมีความเห็นร่วมกันที่จะทำการประเมินหลักสูตรฯ เพื่อทบทวน โดยเน้นประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรว่า หลังจากนำหลักสูตรไปใช้แล้วนั้นผู้ที่จบหลักสูตร มีคุณสมบัติ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ และมีปัญหาอุปสรรคใดบ้างที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข

นอกจากนี้การประเมินการใช้หลักสูตรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้น อันเป็นผลในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การประเมินการใช้หลักสูตรครั้งนี้จะประเมินครอบคลุมระบบหลักสูตรทั้งหมด ดังนั้นการประเมินการใช้

หลักสูตรโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงประเมิณก็เพื่อนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินการใช้หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (หลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2549)
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (หลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2549)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร ประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ใช้มหาบัณฑิต
2. ขอบเขตเนื้อหา
  - 2.1 ศึกษาสภาพของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การทำงาน อาชีพและรายได้ ฯลฯ
  - 2.2 ประเมินบริบท (Context) ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร
  - 2.3 ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย ความพร้อมของผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียน ความพร้อมด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้
  - 2.4 ประเมินกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
  - 2.5 ประเมินผลผลิต (Product) ประกอบด้วย คุณลักษณะและพฤติกรรมของมหาบัณฑิต
  - 2.6 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร
3. ขอบเขตพื้นที่
  - 3.1 ศูนย์การเรียนรู้จังหวัดตราด
  - 3.2 ศูนย์การเรียนรู้จังหวัดนครศรีธรรมราช
  - 3.3 ศูนย์การเรียนรู้จังหวัดสกลนคร
  - 3.4 ศูนย์การเรียนรู้จังหวัดนครราชสีมา
  - 3.5 ศูนย์การเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงคราม

3.6 ศูนย์การเรียนรู้จังหวัดเชียงใหม่

4. ขอบเขตระยะเวลา

มิถุนายน 2553 – พฤษภาคม 2554

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลที่ได้รับจากการประเมินครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงระเบียบข้อบังคับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตศึกษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในวงกว้างต่อไป
2. ผลที่ได้รับจากการประเมินครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงแก้ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานต่อไป
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการประเมินการใช้หลักสูตรในครั้งต่อไป และเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรอื่น ๆ และหรือในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการประเมินการใช้หลักสูตรฯ ครั้งนี้ ได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อการใช้หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (หลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2549) ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนรู้และประสบการณ์หรือกิจกรรมทั้งหลายที่สถาบันการศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

การใช้หลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรไปได้อย่างบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย นับแต่การเตรียมบุคลากร อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ด้านการจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

การบริหารหลักสูตร หมายถึง ความรับผิดชอบของผู้บริหารหลักสูตรตั้งแต่ขั้นการวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน การสนับสนุนด้านทรัพยากรและการกำกับดูแลคุณภาพของงาน

การประเมินหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบข้อมูลทั้งระบบขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร หลังจากการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ความสอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทต่าง ๆ ปัจจัยนำเข้าที่มีส่วนสนับสนุนให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ผลการใช้หลักสูตรในสภาพจริงและผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาว่ามีคุณสมบัติตามจุดประสงค์ของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง แผนการเรียนรู้และกิจกรรมทั้งหลายที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางด้านสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และมีภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืน

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การตรวจสอบข้อมูลทั้งระบบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หลังจากที่ได้นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติแล้วระยะหนึ่ง โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต

บริบท หมายถึง สภาพแวดล้อมของหลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตร

ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ความพร้อมของผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียน และความพร้อมของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

กระบวนการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

ผลผลิต หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านทักษะการทำงานและด้านคุณธรรมจริยธรรม

กรรมการหลักสูตร หมายถึง คณะบุคคลทั้งอดีตและปัจจุบันที่ทำหน้าที่บริหารหลักสูตรสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครและอาจารย์พิเศษหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการสอนรายวิชาในสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตั้งแต่ปีการศึกษา

ผู้เรียน หมายถึง นักศึกษาทั้งที่สำเร็จการศึกษาและกำลังศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนใน สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 – 2553

ผู้ใช้มหัพัตถิต หมายถึง ผู้บังคับบัญชา หัวหน้าหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้สำเร็จการศึกษา

สภาพแวดล้อมของหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐาน การศึกษาของชาติ สอดคล้องกับปรัชญาและพันธกิจของมหาวิทยาลัย ตลอดจนวิสัยทัศน์และ นโยบาย เน้นความรู้ในเชิงบูรณาการแบบองค์รวมและการปฏิบัติจริง และสนองความต้องการของ ท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย สอดคล้องกับปรัชญา พันธกิจและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น

โครงสร้างของหลักสูตร หมายถึง ความเหมาะสมในองค์ประกอบของหมวดวิชาอัน ประกอบด้วย หมวดวิชาสัมพันธ์ หมวดวิชาเฉพาะด้านและการค้นคว้าอิสระ ความเหมาะสมของ จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรและจำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชา

เนื้อหาของหลักสูตร หมายถึง เนื้อหาสาระของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เหมาะสมกับผู้เรียนและมีความทันสมัย มีความหลากหลายเน้นบูรณาการเชื่อมโยงกับศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ

ความพร้อมของผู้สอน หมายถึง ผู้สอนมีการเตรียมการสอน เข้าใจในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีคุณวุฒิและความชำนาญตรงกับสาขาวิชาที่สอน มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและสามารถประยุกต์การสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียน อุทิศตนให้กับการ สอนอย่างเต็มที่และเข้าใจวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน

ความพร้อมของผู้เรียน หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเหมาะสมกับการเรียน มีความ พร้อมด้านร่างกายและจิตใจ มีความหลากหลายทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิเหมาะสมกับสาขาวิชา มีความ ใฝ่รู้ชอบแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและมีความภาคภูมิใจในการเป็นนักศึกษาสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อ การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ความพร้อมของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ หมายถึง ความเหมาะสม ความทันสมัยและ ความเพียงพอในด้านหนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียน การสอน ห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้เพื่อเสริมความรู้ทักษะ รวมทั้งความสะดวก รวดเร็วในการ ติดต่อกับผู้อำนวยความสะดวก และติดต่อกับโครงการบัณฑิตศึกษา

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้อง เหมาะสม กับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สภาพแวดล้อมและความสามารถของผู้เรียน เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการ และมีการประยุกต์สื่อในท้องถิ่น มาใช้ในการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้สอนแจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ ของการเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผล ตลอดจนเกณฑ์การประเมินผล มีวิธีการวัดและ ประเมินผลที่หลากหลายและครอบคลุมพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมินผลการสอนของผู้สอน

ความรู้ทางวิชาการและทักษะการทำงาน หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ ทางสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สามารถนำความรู้จากการศึกษาทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ใ นการกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสังคมไทย มีความสามารถเป็นผู้นำทาง วิชาการในการพัฒนาท้องถิ่น และมีทักษะในการศึกษาค้นคว้าวิจัยและสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางด้าน สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

คุณลักษณะของมหาบัณฑิต หมายถึง ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้และ ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ได้ มีสัมมาคารวะ มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ และมีทัศนคติที่ดีต่อสาขาวิชาและต่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี รักท้องถิ่น มีจิตสำนึกสาธารณะและ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีระเบียบวินัยและเคร่งครัดใ นการปฏิบัติตนตามกติกาของชุมชนท้องถิ่น ยอมรับศักยภาพและความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของ ความเป็นมนุษย์

ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง ข้อขัดข้อง ความไม่สะดวก ความยากลำบากต่อการบริหารจัดการหลักสูตรที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการหลักสูตรและการนำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา ท้องถิ่นไปใช้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

